
Kestävyyshurros ja oikeus

24.5.2022

Jukka Similä

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND
For the North – For the World

Kirjoituksen tavoite

Hahmottaa lintuperspektiivistä oikeuden suhdetta kestävyysmurrokseen

- Mitä kestävyysmurros tarkoittaa
- Mitä se edellyttää oikeudelta
- Miksi ympäristösääntelyn ei yksinään riitä, miksi markkinasääntely on keskeistä

Mikä ero kestävällä kehityksellä ja kestävyysmurroksella on?

- Kestävä kehitys käsittää 3 (4) pilaria
  - Ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen (ja kulttuurinen)
  - Onko joku näistä ensisijainen?
- Kestävyysmurros pyrkii vastaamaan ekologiseen kestävyyskriisiin
  - Oikeudenmukaisuus ja taloudellinen tehokkuus ehdollistavat ympäristötavoitteen saavuttamista (Green Deal, eurooppalainen ilmastolaki)
  - Oletuksia muutosprosessin luonteesta

Kestävyyismurrosteorian oletuksia

- Kestävyyismurros on tavoitteellisen toiminnan tulos, jossa systeemisten ja globaalien ympäristöongelmien takia tuotannon ja kulutuksen järjestelmät ohjataan muuttumaan kestäviksi
  - Polkua kohti kestävyttä ei yksityiskohtaisesti tunneta eikä sitä voida tarkkaan suunnitella => epävarmuuksia, joita lait taikka muut instituutiot eivät yksinään voi ratkaista.
  - Matka kohti kestävyttä on epälineaarinen. Innovaatioilla, kokeiluilla, oppimisella ja verkostoitumisella on keskeinen rooli ja yksittäisten muutosprosessien lopputulema on vaikeasti tarkkaan ennustettavissa
- => Kestävyyismurros kohtaa vapauden ja kontrollin välisen jännitteen. Millä tavalla rakentaa oikeudellinen kehys, joka ohjaa, mutta jättää tilaa alhaalta päin nouseville ideoille ja toimintatavoille?

Oikeuden monet roolit

Oikeus ja sen muuttuminen välttämätön osa (tätäkin) sosiaalista ja teknologista muutosta. Rooleja voi olla erilaisia

- Oikeus suunnan näyttäjänä
- Oikeus murroksen mahdollistajana
- Oikeus murroksen esteenä
- Oikeus murrokseen sopeutujana
- Oikeus murrosagenttina (vrt. oikeus instrumenttina)

Kestävyyismurroksen tavoitteet ja oikeus

- Jos tietoista toimintaa => tulee olla käsitys minne ollaan menossa (directionality), vaikka tavoitteen suoraviivainen saavuttaminen olisi mahdotonta
- Julkisen vallan keskeinen rooli
- Suuntaa voidaan näyttää monella tavalla: poliittisilla strategioilla, mutta myös ottamalla tavoite kv. sopimukseen tai lainsäädäntöön
- Pariisin sopimuksen tavoite ($< 2^{\circ}$ C), hiilineutraalius, rakennusten nollaenergia vaatimus, hyvä ekologinen tila

Miksi tavoite tulisi kirjata lakiin

- Polkua (keinoja) isojen tavoitteiden saavuttamiseen ei täysin tunneta => onko kyse turhasta symbolisesta tavoitteesta
- Lain painoarvo, sen sitovuus yli hallituskauden
- Mahdollistaa tiedepohjaisen arviointiprosessin
- Merkitys yksittäisen - yllättävienkin - ratkaisujen kohdalla (ilmasto-oikeudenkäynnit)
- Silti: tavoitteiden merkitys rajattu

Mikä kestävyysmurroksessa on olennaista oikeudelle?

- Tutkimus tunnistanut muutosdynamiikan kannalta kriittisiä tekijöitä, jotka voivat ohjata tutkimusta
  - Teknologisten ja sosiaalisten innovaatioiden edistäminen
  - Innovaatioiden laajan käyttöönoton edistäminen
  - Vanhojen rakenteiden romahduksen (disruption = markkinoiden vakava häiriötila) hyväksyminen ja uusien rakentaminen
  - Rahoitus
  - Koordinaatio (systeminen muutos, systeemien muutos)
  - Ei-toivotut vaikutukset: sopeutuva hallinta
  - Ehdollistavat tekijät: oikeudenmukaisuus ja taloudellinen tehokkuus

Kestävyyshurros ensisijaisena tavoitteena

- Miksi ympäristösääntely ei riitä?
- Kaikki ympäristösääntely ei edistä muutosta
- Ympäristösääntely yhteensovittaa erilaisia intressejä => prosessit mutkikkaita, hitaita; lopputulos usein turvallinen kompromissi
- Sääntely voi kohdistua yksityiskohtaan, eikä välttämättä edistä systeemistä muutosta
- Sääntelyn innovaatio kritiikki
- Tapauskohtaisuus suurta: päästökauppa pureutuu suoraan itse ongelmaan – ja edistää systeemistä muutosta

Ympäristösääntely välttämätön osa, mutta ei riittävä

Kestävyyshurros toissijaisena tavoitteena

- Innovaatioiden tärkeimmät edellytykset ovat uusien resurssien luominen tai entisten uudelleensuuntaaminen yhteiskunnallisen edistyneen mahdollistamiseksi. Pelkmans & Renda, How can EU legislation enable and/or disable innovation. European Commission 2014.
- Ordoliberalismi: markkinasääntelyn tavoite taloudellinen tehokkuus, ei sosiaaliset päämäärät
- EU-sopimus: pyrkimys kestävään kehitykseen; EUT-sopimus ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset sisällytettävä kaikkeen unionin politiikan ja toiminnan määrittelyyn
- Immateriaalioikeus
- Kilpailuoikeus
- Julkisten varojen käyttö: julkiset hankinnat + valtiontuki oikeus
- Yksityiset investoinnit: taksonomia

Johtopäätökset

- Kestävyysmurros tulee vaikuttamaan laajasti oikeudelliseen kehitykseen
- Tarve poikkioikeustieteelliseen tutkimukseen
- Kokoava tutkimuskysymys: Miten sääntely voi edistää toivottua laaja-alaista, systeemistä muutosta?
- Vasta oikeutta, joka edistää kestävyysmurrosta, on syytä kutsua kestävyysoikeudeksi

Kiitoksia kuuntelemisesta